

RENAIXEMENT

ADHERIT A LA UNIO CATALANISTA

SURT ELS DIJOUS

VOLÉM

La llengua catalana ab caràcter oficial per totes nostres relacions inclús ab el Poder Central.

Corts Catalanes, per estatuir la lleislació civil y per el règim intern de la Nacionalitat Catalana y pera ser arbitres de nostra administració.

Que siguin catalans quants a Catalunya desempenyin càrrecs públics.

Fixar contribucions e impostos per contribuir als gastos generals del Estat en la proporció que correspongui a Catalunya.

Supressió de quintes o lleves y facultat de poder contribuir a la formació del exèrcit del Estat Espanyol per medi de voluntaris ó diners.

Essent Nacionalista l'acció que al nostre poble realisa la Unió Catalanista, tenen el dret y 'l dever de cooperarhi tots els catalans moguts per les aspiracions del nacionalisme català, qualsevolga que siga llur pensar y sentir en matèries **religioses, polítiques o socials.**

SUMARI

Les Mancomunitats, per *eA. Mallsol*.—Esguards, per *Maig*.—Englantines: Palau de la Generalitat; Casa de la Ciutat, per *Ramón E. Bassegoda*.—Cap a la lliberació de Catalunya.—Coses del Ampurdà, per *Ramón Masfern*.—Del Rosselló renaixent, per *Edmon Lagarde*.—Concell General de Representants de la Unió Catalanista.—Teatres, per *Andreu Mauri*.—Garbellant.—Noves.—Efemérides.

LES MANCOMUNITATS

Vam afirmarho al presentarse el projecte: les Mancomunitats no arribaran a esser llei. Avui, tothom es del nostre parer.

La diferencia es sols, la de que mentres els ahir esperansats, donen la culpa a la bala traïdora que ferí de mort al malhaurat Canalejas, nosaltres basantnos en els prejudicis predominants en la política espanyola, sosteniem, y sostenim, que de bona voluntat mai les oligarquies dominants concediran a nostra terra, res que pugui contribuir a donar forsa legal al fet indiscutible de nostra personalitat. Estic ben segur, que si no hagués sobrevingut la mort d'en Canalejas, altres aconteixements, calculats y preparats com qualsevol pas de comedia, haurien fet impossible la aprobació del projecte. Jo recordo perfectament anys enrera, quan Espanya's donava el luxe de tenir colonies, que n'hi havia una que s'anomenava Cuba, que ab tot y esser una illa a la que la naturalesa havia fet una y indivisible, desde Madrid l'havien trossejada ab no sé quantes provincies, ab les seves corresponents Diputacions, y recordo també que una de les aspiracions més modestes y més unànims de tots els ciutadans que la poblaven, era la seva unitat administrativa ab la constitució de lo que'n deien la Diputació única. Allà sempre hi tenia Espanya un capitá general ab més atribucions que un vi-rei de les Indies, hi tenia un exèrcit d'ocupació incomparable ab els que puguin haverhi en cap altra colonia del món, y per sobre de tot això hi havia un partit incondicional, més ben dit, disposat a rebre ab satisfacció fins les garrotades, si aquestes venien de Madrid. Ab tot y tantes garanties, mai va obtenir el poble cubà la seva modesta pretensió; se

li van donar esperances, fins no va faltar qui la proposés a les Corts d'Espanya; pero mai arribá a realitat. Es veritat, que va venir un día, que li van concedir l'autonomia y per lo tant la Diputació única, pero això fou quan els patriotes cubans deixaven les ciutats pera poblar les manigües; quan arreconaven les eines del treball, pera empunyar l'arma llibertadora; quan no demanaven ni la Diputació única, ni l'autonomia, sino que esperansats saludaven l'aubada de sa Independencia Nacional.

Es perque 'ls polítics centralistes, sempre son lo mateix; aspirants a la dominació absoluta; no comprenen que'l món pugui governarse, si ells no governen; tenen la convicció de que sense ells el desordre més descompost regnaria a tot arreu; qu'ells son la única salvaguarda de la pau y de la tranquil·litat dels pobles.

De gent que ab bona fè, tinguin aquestes conviccions, es inútil esperar-ne res, que ni aparentment pugui escatimar un borrall de la seva influencia. Pera calmar una massa que'ls pugui destorbar les digestions, farán de vegades promeses y fins actes que desarmin al poble, pero sols quan la massa s'imposi abaixarán el cap y farán com el Soldá de Turquia, a qui'l Korán li priva de cedir cap dels seus Estats; pero que aviat se quedarà sense cap a copia de deixarlos governar pels altres.

A. MALLSOL.

Esguards

Era en el miting celebrat en pro de la Mancomunitat Catalana, qu'el nostre esperit, rebia lu fortitut del tremp patriòtic de l'acte que 's duia a terme.

La paraula dels oradors, qui parlaren, mes que de com Catalunya es esclava, de com Catalunya serà deslliurada, havia sigut com una flama intensa en el foc de la qual les nostres ànimes s'eren enrogides d'ansies lliberadores. Y aleshores una vèu asserenada parlava:—Vosàltres els qui us abrandeu en aquesta pira d'amor a la Patria nostra: ja presideix tots els vostres actes aquest sentiment de catalanitat que ara us arbora? Aquest esperit de noble dignitat qu'es el veritable nacionalisme: ja impera en les accions mes íntimes del vostre viure, com en el caire extern de la vostra vida pública?..

Y de la sala atestada s'expandia un gonfleig agitat, com l'espatèc xiuriuejant del ferro roent submergintse en la serenor de l'aigua freda que li ha de donar el tremp triomfador:

Y per l'alt finestram de l'edifici, l'aire caldejat s'escapava brunzint la cansó de la fosa; talment, que haurieu dit que allà dintre, Siegfried, l'home fort, forjava l'espasa lliberadora.

MAIG

ENGLANTINES

PALAU DE LA GENERALITAT (*)

Parla 'l Bisbe d'Urgell; sa veu tenia com un accent de Fra Vicens Ferré; y, al sentirlo, plorà Sant Olegué de vergonya y de pena que sentia.

D'en Quintana després la veu s'oïa, s'aixeca en Tamarit; Claris, derré, y sa paraula com man-nà caigué entre 'ls síndics magnats y clerícia.

Fulgura 'l llamp ja en lo seu curt exordi, lo contrafur, l'iglesia saquejada, lo mas cremat... que hi ha qu'ell no recordi?

Y fogosa sa veu, més raonada, en sa capella l'ha sentit Sant Jordi y la espasa en sa ma de nou ha alsada.

CASA DE LA CIUTAT (*)

Ab quin estil mes pur, oh, casa augusta! se proçectaren voltes y agimesos y enteixinats y mobles, ja malmesos, obra superba del tallat en fusta.

Aquí visqué la llibertat, robusta, y la granalla de colors encesos en les espatlles dels honrats burgesos a son entorn a tot el poble ajusta.

Fins y a tant qu'una púrria mercenaria a esquinsar vingué aquí drets y franquesses, la bandera, ajaient de Santa Eularia.

Y Barcelona, la de grans empreses, generosa tot temps y hospitalaria, porta avui sola 'l dol de ses tristeses.

RAMON E. BASSFGODA.

(*) De la colecció «Pedres Augustes».

Cap a la lliberació de Catalunya

El miting pro Mancomunitats

Bellament respongueren els Catalans a la crida que'ls hi fou feta pera exposar palesament en el miting anunciat a la Sala Imperi, la burla indigna que inferiren a Catalunya les paraules insensates del President del Concili de ministres. Ja molt avans de l'hora anunciada pera comensar l'acte una gernació extraordinària bullia d'entusiasme qu'esclatà en formidables aplaudiments al presentarse al escenari els que tenien d'ocupar la taula presidencial.

Al apaibagarse aquests, s'alsà

En Pere Corominas, obrint el miting com a president del acte ab unes paraules en que feu remarcar que la ocupació d'aquell lloc no era deguda a la significació que pugui tenir ell dins un grupo polític determinat, sino solzament a esser diputat per Barcelona, declaració que fou acollida ab aplaudiments que s'enllasaren ab una gran ovació dedicada als representants de la Unió Catalanista que en aquest precís moment entraren en l'escenari. Explica tot seguit la significació del acte que no es altre que recullir l'obra de les Mancomunitats qu'està ara en perill per alguns y per alguns altres abandonada, aquesta obra en la que concorregueren les Diputacions totes de Catalunya y de la qual ens havíem posat tots al costat.

Aixequem avui la nostra veu—diu—pera dir que no permetem que Catalunya sigui novament atropellada y qu'estem disposats a seguir darrera de les Diputacions per fer que'l Govern respecti el compromís contret ab nostre poble.

Donada la paraula al

Sr. Gubern, com a representant del Centre Nacionalista Republicà, comensa recordant que fa cosa d'un any qu'en aquest mateix teatre ens reunirem pera demanar la derogació d'un R. D. que matava a nostre Dret, que malgrat totes les promeses no ha sigut derogat. An aquesta campanya comensada pels nostres estudiants s'hi obrí un paréntesi degut en primer lloc a la promesa formal de sa derogació, y en segon lloc a la presentació del projecte de Mancomunitats que donava una petita esperança y omplia els cors de placidesa. Aquest projecte per uns significava l'adhessió als poders turnants, per altres era considerada com a cosa molt esquifida y fins com perillosa, y per els de

la U. F. N. R. com una ventatja positiva que podria vivificar la Patria; pero tots la volíem, per representar una cosa ben nostra, pastada per mans catalanes y parida per nosaltres. (Ovació).

Pero ha bastat, no un cambi de govern sino solzament el d'un president, perque totes nostres ilusions s'hagin desvanescut y tota Catalunya s'hagi sentit sotraquejada, y avui fins els mateixos regionalistes veuen possibilitat d'estridencies, ells que havien abominat de les nostres, que havien anat a predicar per Espanya que Catalunya s'havia rendit davant les promesos d'en Canalejas y estaven continuament enervant al poble ab les seves prèdiques de pau, pau y sempre pau.

Ara en Romanones, que a manca de res més té una gran ductilitat, l'ha aplicada una volta més contra Catalunya, y desde aquí vos dic que jo y l'entitat que represento estem disposats a seguir el camí que convingui per ensenyar an en Romanones que tenim dignitat. Una sola cosa no estem disposats a fer—diu—y es el sumarnos als partits centralistes. (Gran ovació).

En mitg de grans aplaudiments se concedeix la paraula al

Sr. Folguera y Durán, que comensa dient: Catalans: Encar que en aqueix acte hi hagi una representació grossa de la U. F. N. R. y un'altra relativament més petita de la U. C., puc afirmar, y crec que la Presidència m'autoritzarà pera ferho, que no es un acte de U. F. N. R., sino un acte no més que nacionalista. (El senyor Corominas crida y parla un moment ab l'orador y aquest continúa). Me diu el senyor Corominas que ja havia sigut manifestat això per la Presidència al comensar l'acte y que per lo tant puc jo dir que an aquí hi son tots els que se sentin nacionalistes, y per més que hi hagi elements que's diuen nacionalistes y no han concorregut al acte, recordis que son aquells que ja no assistiren a l'Assamblea de Tarragona, y an aquells que no concorregueren an aquella Assamblea purament nacionalista, no se'ls pot tenir com a vérs nacionalistes. Ja sé que entre els mateixos hi han homes que senten el nacionalisme, pero afirmo que colectivament y com entitat no ho son tals, ja que fan acatació a governs y institucions que un bon nacionalista no pot acceptar.

Tal vegada sí, que ab les seves contemporisa-

cions alcansin quelcom per Catalunya, pero nosaltres no'ns sentim ab forces pera fer aquesta abdicació y puc dirlos que quan acabin les seves transaccions sens que res hagin conseguit, quedarem nosaltres ab nostra santa intranzigència. (Grans aplaudiments).

Passa tot seguit el senyor Folguera a explicar la gestació del projecte de Mancomunitats ab aquell luxu de detalls que solzament ell pot fer per haver sigut qui ja en 1909 y després en 1911 presentá la proposició com a diputat provincial pera que la Diputació anés a la convenció del reconeixement de la personalitat de Catalunya y a la consecució de la Diputació única. Fins que se lográ interessar en aquest plet a un home que ab clarividencia gran de lo que liavia d'esser la patria se posá al costat dels catalans, situació que ara ha sigut rompuda per el comte de Romanones, y está clar, l'apreciació d'aquesta situació ha sigut diferenta segons els diferents punts de vista ab que's prenien les Mancomunitats. Per uns—diu—ha sigut la confirmació del sea pessimisme, per altres ha sigut el desengany de tota la seva política d'abdicacions. (Aplaudiments).

Preparemnos, mentrestant.

La llibertat dels pobles, s'aconsegueix per dos camins: l'un l'ha trovat Irlanda per la generositat y la noblesa del partit lliberal anglés; l'altre medi ja'l sabèu, ciutadans, el va exposar admirablement aquest home que presideix, al recomanar a la nostra joventut que més que a les arts belles dediquin les seves aficions als «sports violents». (Se reproduex formidable l'ovació que dura llarga estona. En aquest moment a la barana del primer pis, al fons del teatre, un grupu d'entussiasmes extén un cartell de tela ab una intencionada caricatura en colors d'en Romanones y ab aquesta inscripció: «Visca la llibertat de Catalunya!» Durant ben bé cinc minuts, el públic de peu dret aplaudeix entussiasmament, repartintse els aplaudiments el senyor Folguera y'ls que posaren el cartell).

Pero no esmersèm esterilment els sacrificis. Guardemlos pera 'l moment oportú y aleshores sí, si es precis, a donar tots la sang per la Patria.

(Ovació immensa. El senyor Folguera se veu obligat a saludar repetides voltes a la gentada que l'aclama ab entussiasme).

El **senyor Rodés** remarca que'l projecte de Mancomunitats encar que sembli que s'ha de guanyar a Madrid, en realitat aont s'ha de guanyar la batalla es a Catalunya, ja que tota la representació parlamentaria faria feina poc efi-

cás si el Govern no hi vegés darrera seu a tot un poble decidit a fer prevaldre llurs drets. (Aplaudiments).

Avui se trobà en el Senat, ab la mateixa hostilitat que's trobà enfront dels diputats del Congrés. Allá en Canalejas guanyá la batalla perque va veure que darrera nostre hi havia tot Catalunya; avui dic que la guanyarem igualment si'ns mantenim fermes (Molt bé), y en Romanones farà lo mateix qu'en Canalejas: donará la batalla no precisament per fer be a Catalunya, sino com a home de gran esperit pràctic y flexible qu'es, y fins arribará a oposarse al partit lliberal pera guanyar la quefatura del mateix, de quals divisions hem nosaltres d'aprofitarnos. Si no ho fa aixís y vol guanyarnos ab dilacions, jo crec que devèm anar fins a l'obstrucció, no deixant aprovar el tractat ab Fransa. (Aplaudiments). Com qu'en nom de Catalunya tenim raó, ab el vostre esforç y la nostra justícia, no us càpiga dubte, justícia tindrem. (Ovació formidable y grans crits de visca Catalunya!)

Els grans aplaudiments ab que terminá el simpàtic diputat per Balaguer s'enlassaren ab els no menys xardorosos ab que fou rebut el President de la Unió Catalanista

Dr. Martí y Julià, qui comensá dient que l'acte que s'estava realitzant es el que més ha enfortit son esperit. En ell he observat—diu—una transformació en el modo d'actuar de vosaltres, ja qu'estavem acostumats a veure que's cercava l'entussiasme de les multituts, fent vibrar les ànimes ab les grans imprecacions. Avui la sola exposició dels fets ha bastat perque se sadollés vostre esperit d'entussiasme; y jo, que no'm sento donat a la protesta, perque entenc que aquesta no es propia dels pobles forts, sento un gran goig en aquesta transformació.

No'ns reunim avui per cap cosa extraordinària. El cas actual no es més que un incident de la lluita, ja que la mort d'un home y les paraules d'un president no son prou per moure un poble. Això ens ha de fer que siguem més nacionalistes y tenir en tots els nostres actes aquella fermesa y constancia característica dels pobles forts.

L'Estat es més constant que nosaltres, ja que mitjansant sos governants, d'una manera persistent está realitzant aquí casa acció sempre desnationalitzadora. La Mancomunitat té per nosaltres un gros mèrit, potser l'únic, y es qu'es filla directa nostra, revivint en un moment solemne l'ànima nacional Catalana (Aplaudiments). En aquest sentit, quan menys, hem de defensar-la. Pero si protestem de l'acció del Estat contra

Catalunya, més hem de protestar de les accions que aquí se realitzen y per propis Catalans contra nostra ànima nacional, ja que mentres Catalunya no se renacionalitzi, l'Estat continuarà la seva tasca.

Jo pot ser desentono en aqueix acte (veus de no! no!) pero he preferit parlar dels nostres defectes, y ho faria encara que fos agraviant, perquè sé que aquell qu'estima no agravia. (Molt bé).

Y ara per acabar, vos dic que procurèu infiltrar en vostre esperit quelcom de sublimitat. No tenim dret a parlar en nom de Catalunya si no portem sobre nostres fronts la llum radiant de la Catalunya rediviva que té d'intervenir en la civilització del món.

(Gran ovació esclatà al acabar les paraules del apóstol del nacionalisme Català y crits de visca la Unió Catalanista!)

El **senyor Pere Corominas** acabà el miting ab un hermós discurs en el que pulveritzà les raons donades per en Romanones y alguns lliberals de Madrid per aplassar la discussió del projecte de Mancomunitats.

No més tenim un enemic franc y lleal—diu—y aquest es en Montero Ríos, qui confonent l'esperit de Patria y Estat, tem que'l projecte sigui atentatori a la unitat de la patria, y franquesa per franquesa, diguemli que nosaltres no pararem fins a destruir la integritat d'aquesta patria. (Grandiosa ovació).

Aquí ont es mentida el Parlament, ont se realitza la decapitació pel poder moderador dels moviments populars y se tolera tota la podridura del règim, no fora digne de nosaltres deixar passar aquest darrer afront. Si aquest continúa, si la llei no es aprovada, com tot ho demostra, sapiguem que'n son responsables en Moret, en Maura, en Montero Ríos, en Romanones y aquell que'is aguanta. (Grandiosa ovació. Aclamacions).

No estic en situació de continuar més. Ciutadans. El miting y el meu parlament van a acabar.

Que sigui conclusió d'aquest acte imponent, aquest darrer paragraf:

Sàpiga el govern, sàpiguin el Congrés, el Senat y tots els polítics espanyols, que de la seva actitud d'ara, depén el que la nova joventut vegi si aquest camí del Parlament es o no el que ha de seguir Catalunya. (Formidable ovació).

* * *

Entre l'esclat dels aplaudiments inacabables ben prompte's destacaren les notes vigorosa-

ment enardidores del nostre himne nacional, y la multitud se llensà enfora, omplint el carrer de la Diputació, des del d'en Balmes a la Rambla de Catalunya.

Els qui eren mes a la vora d'aquesta via, hi embocaren, seguint darrera d'ells la corruia inmensa de nacionalistes.

Davant del monument d'en Güell, uns quants guardes de seguretat, de peu, y una parella de cavall, que hi havien apostats, provaren d'aturar el curs d'aquella gentada que anava aclamant a Catalunya y les seves mes cares reivindicacions; pero fou debades: la càrrega que inicià la policia s'estrellà contra la fermesa dels manifestants qui seguiren avall cap a la Plassa de Catalunya.

Arribats an aquest lloc, nous y nombrosos contingents de guarda de seguretat de cavall, intentaren aturar el pas de la manifestació, que era imponenta; pero veient que la llur tentativa fracassava enfront del gran nombre de catalanistes que continuaven obstinadament la seva via cap a les Rambles, sonà un toc d'atenció, e immediatament, sens altre requeriment, la policia se llensà, ferotge, contra els nacionalistes.

Pero la mes gran *heroicitat* mancava encara. Pera dispersar un petit nucli de catalanistes que havia arribat fins a la Rambla de Canaletes, el quefe superior de policia, qu'era qui comanava les forces, disposà que uns quants guardes de seguretat, de cavall, posats a sis de fons, emboquessin la Rambla per el passeig central donant una batuda, els uns cap al carrer de la Canuda y els altres avall fins davant de l'església de Bethlèm.

Y la càrrega s'efectuà bestialment, sense tenir cap consideració an els qui en aquella hora del mitjdia, se passejaven agèns a tota manifestació. S'atropellaren les dones, els vells, les criatures.

Y encara's donàren noves càrregues amunt y avall. Les Rambles semblaven una posició presa a l'enemic.

El senyor quefe del Cos de Seguretat havia volgut ofegar els «visques» a Catalunya, sota la petja dels cavalls dels seus guardes, pero la seva ineptia quedava condemnada per tota la opinió sensata de Barcelona.

Y fins un'altra; que si es a cops de sabre que's volen apagar les ansies de lliberació de Catalunya, en l'excitació produïda per aquest procedir tirànic, aviat no seràn prou pera deturarne l'esclat, tots els exèrcits centralistes de totes les Espanyes.

“COSES DEL AMPURDÀ”

per RAMÓN MASIFERN

L'AGLENYA

LO CASSA-NIUS

Espitregat ballet
se'n fuix de casa seva,
se'n fuix a *cassar nius*
avall de la ribera.
Quan es un bon tros lluny
els ulls gira endarrera,
la vila ja no veu...
quins salts que fa d'alegre!
—Aquí no'm veurà pas
la mare ni 'l meu mestre;
ja estich ple de *sermons*
y d'estiralls d'orella;
que no he nascut per sant,
ni per fixarme ab lletres.—
Parlant aixís, tot sol,
arriba a l'albareda;
quin be de Deu de nius!
quin refilar d'aucelles!
Al cim d'un pollancre
un niu li fa denteta...
ja'n puja soca amunt
igual qu'una mustela.
Quan es davant del niu
ja's torna com la cera:
—Qu'es alt, Deu meu! qu'es alt,—
y 'ls ulls li llagrimen...
Llavors se'n penedeix
de sos reganys al mestre,
y maleheix als nius,
y pensa en sa maretal...
Al apuntà'l nou jorn,
campanes somiquejen...
la vila vesteix dol...
les mares s'escabellen!

CREPUSCUL

Quan lo sol se'n ve a la posta
l'enllestida pageseta
deixa les feines del camp
y a casa llur torna alegre.
Va trescant, trescant pel pla
com una fura lleugera,

cantant cançons del temps vell
que li ensenyà l'avieta.
A una ma porta la falç,
la falç de segar herbetes
a l'altra un ramell de flors
per adornarse al diumenge.
«Y que bonica seré
sortint de *missa primeral*»
diu, tot probantse les flors
damunt son pit que li oneja.

* * *

A la llinda del portal
fent petar dolça conversa,
tot un eixam de vehines
enronden a l'avieta.
Del cànem cullit al seu
fila que fila la vella,
y conta histories passades
de aquell temps de juvenesa.
De quan ben empolainada
en las tardes del diumenge,
fresca com un claveller,
y com un Maig riolera,
als bons hereus del seu bras
feia perdre la xaveta,
tant pel seu bon repunteig
com per l'alegre conversa.

* * *

Lo crepúscul ja s'ha fos;
y un esbart deombres negres
va devallant, devallant
de las montanyes properes.
Un arc de cent mil colors
en l'horison viroleja,
y á l'altra banda del mar
va pujant la lluna plena.
Lo toc sant de l'Oració
ressona grave y solemne;
y a vols, cap als verdissers,
se'n van a jòc les aucelles.
S'ajusten be los portals
y cauen les barres-lleves...
y baix... tot baix... casa endins,
se sent que'l Rosari resen.

DEL ROSSELLÓ RENAIXENT

Reflexions sobre 'l Felibratge y el seu avenir

(Acabament)

Si els clans no posseïen un mateix idioma, el llatí enmatllevat per els nostres pares degué sofrir els fenòmens de diferenciació avans soferts per el galicà primitiu. Talment, tenim la bona sort, en el Mitgdia, de posseir dialectes regionals. No hi ha pas identitat entre ells. L'estudi d'aquestes diferenciacions no constituiria un medi estimable pera resoldre el problema exposat? Y aquest treball seria molt mes interessant pera els felibres Llenguadocians, tenint en compte que en el Llenguadoc, no solzament hi hauria ocasió de diferenciar les tribus sino fins les famílies de les quals se deriven, y el qu'es mes, fins la rassa galicana, dels tipus exòtics. En efecte, per la costa, desde la platja fins les primeres estribacions dels Cevennes insensiblement reculats, en el transcurs dels segles, per l'enorme sorral aportat per el Ròdan, s'hi establí una població heterogenia de Fenicis, Grecs, Cartaginesos y Liguris, radicalment distinta de les races immediatament veïnes de l'interior. Aquests darrers: els Volces, tribu esbrancada de la família belga, havien atravesat la Galia expresament pera foragitar o acorralar estrictament, quan menys, en el litoral aquestes colles d'extrangers y ocupar el pais del Ròdan al Garona (1). Aquest darrer riu no limitava pas absolutament els Euskars. Y aquests varen confondre's ab els llurs parents del Nort devinguts els veïns llurs. En quan als Gaels (2), com qu'els alts planells en els quals vivien, eren encinglerats damunt de les valls

habitades per els llurs germans, facilmente baixaven pera crear colonies (3).

Pera portar a terme aquesta tasca d'identificació etnològica, pera sapiguer aont comensa una aria, aont acaba l'altra, y dintre del radi de influencia d'una família quines son les colonies que, no solzament per la semblansa dels tipus, sino mes per les identitats de sintaxi y d'expressió, se reconeix que perteneixen a d'altres topogràficament allunyades, es necessari el procediment especial de l'enquesta damunt del terror. Es precis establir, per vilatges, el vocabulari ortogràfic y fonètic d'un miler dels mots mes antics, (es dir, els mes corrents y els mes concrets) acompanyats dels verbs, y dels acabaments diversos usats en la llur conjugació. La revelació de les identitats o de les diferencies del dialecte, enclourien plenament la de la demarcació de les races o del grau de parentiu de les famílies y de les tribus.

Els ruralismes, com se vèu, poden esser útils a la ciencia. An els felibres pertoca el que la ciencia devingui útil a la ruralia.

EDMON LAGARDE.

(1) Leteven (Lodève), era la llur capital a la banda de llevant.

(2) Hi ha motiu pera creure, segons les nostres observacions, que Clermont l'Herault es una colonia gaelicana. Aquest lloc, com qualques altres en l'Estat francès, crida la atenció per el seu nom: Clermont, Clarus mons, montanya célebre per recort de la viva resistencia que hi trovaren els generals romans.

(3) En els transcurs dels lleures que les vacances dels tribunals ens donen, a nosaltres els advocats, contemplant la natura baix tots els seus aspectes, jo observava els fets mes amunt indicats. Encare es bastant facil de distingir un Volce, un Euskar y un Gael, y encara es mes facil el destacar els descendents de pura sang galicana de l'interior, y els de races creuades, de les baixes valls de la costa. Igualment, hi ha entre ells una diferencia de mentalitat radical. Un Lodevès, un Sant-Ponès, se avindrà mes facilmente ab Arvernès y ab un Bretó—n'obstant que aquests siguin topograficament ben allunyats—que ab un habitant de les planes confinants. Aquest fenomen se repeteix si m.rèm la Normandia, aont uns extrangers (Northmans) vingueren a establirse en mitg de poblacions d'origen galicà.

Concell General de Representants de la Unió Catalanista

Tal com estava anunciat, el passat diumenge se celebrà dit Concell, a la hora indicada.

Ab bastanta assistència de delegats, el secretari en Josep Rodergas y Calmell llegí l'acta del Concell anterior, la qual fou aprovada.

Seguidament s'anà a l'admissió de les entitats y periòdics que la tenfen demanada y que son les següents: entitats: Unió Democràtica Nacionalista de Tarragona; Grop Nacionalista Català de Panamà; Escola Catalana de Mataró; periòdics: *Germanor*, de Manresa; *Catalunya Nova*, de Tarragona; *La Fals*, de Balaguer; *Sol-Ixent*, de Navarres, y *El Gall*, de Barcelona. Foren admesos tots sense necessitat de votació, després d'unes observacions sobre els mateixos fetes per en Josep M.ª Roca.

Després el doctor Martí y Julià anuncià que s'anava a l'elecció dels càrrecs que cal renovar; empró el senyor Folguera y Durán feu la indicació de que tota vegada que s'havia de formar una comissió d'individus pera complimentar els acorts de l'Assamblea de Tarragona, se deixés dita elecció pel dia que's convoqués Concell extraordinari que pera portar a terme dits acorts se devia convocar. Aixís s'acordà unanimitat.

Se presentà una proposició del Grop d'acció nacionalista radical «La Devantera» en la que feu constar explícita y categòricament que seguiria treballant sols y unicament per la defensa de Catalunya tal com fins ara ho ha fet, pera assolir els fins primordials del Nacionalisme Català. Fou aprovada.

Com que'l Dr. Martí y Julià y'l senyor Folguera y Durán tenien de pendre part en el miting que per la defensa de les Mancomunitats se celebrà a la Sala Imperi, se suspengué la sessió pera assistirhi y continuarla a les quatre de la tarda.

Aixís se fa y a dita hora's reprén la sessió.

El Tresorer senyor Colomer dona explicació del estat de comptes, el qual es aprovat. Al ensemps també explica els gastos de l'Assamblea, en els quals hi ha dèficit, y per l'aixugament del mateix hi fa algunes observacions el senyor Folguera en el sentit de que hi cooperin a aixugarlo els delegats que hi varen concórrer. El Dr. Martí y Julià ho prengué en compte, dient que de totes maneres la Comissió organitzadora ja's cuidarà a son degut temps del compliment del mateix.

Seguidament se dona lectura de la tasca realitzada per la Unió durant el passat curs, actes en que ha pres part, actes en que s'ha adherit, donatius, comunicacions enviades y oferiments.

Després el Dr. Martí y Julià dona extensos detalls dels acorts de l'Assamblea y pera l'execució dels mateixos se passa a l'elecció dels individus que deuen formar dita Comissió executiva, que tal com ja's convingué hi están representades totes les tendències del Nacionalisme Català; aixís es que per unanimitat se nomenen els senyors següents:

Per la Unió: Eduard y Vidal y Riba, F. Culi y Verdaguer.

Per les entitats culturals: Josep Puig y Esteve, Geroni Martorell.

Per les entitats de dreta no adherides a la Lliga Regionalista y que concorregueren a la Assamblea: Armengol Puig y Sais, Joan Maria Guasch.

Per les entitats d'U. F. N. R., se deixa an ella la elecció dels dos individus que també hi tenen de formar part.

El nostre estimat Director, en Armengol Mercader, demana al Concell que s'envii un missatge de felicitació a Irlanda el dia qu'estigui en possessió de la llur autonomia que actualment s'està discutint en el parlament britànic y que dintre de poc es indubtable podrà gaudir. Se aprova.

El nostre bon amic en Francisco X. Casas Briz donà lectura a unes proposicions que foren enviades per alguns socis del «Club Montanyenc» an a la Junta Directiva del mateix sobre un treball publicat en llengua no catalana, en el Butlletí de la mateixa entitat, y en les quals aquests protesten de dita publicació. Se promou un llarg debat sobre aquest assumpte en el qual hi prenen part, fenthi diverses y variades observacions, els senyors Josep M.^a Có, Josep Serrat, Vicens A. Ballester, Francisco X. Casas, Ramón Plá y Armengol y Folguera y Durán. Davant d'aital fet, s'acorda que la Junta Permanent de la Unió enviarà una amonestació a dita entitat, fentli avinent la no repetició d'aitals mancaments an a l'essència de les doctrines que informen el criteri de la Unió.

En R. Pla y Armengol demana que's llegeixi l'acta de l'Assamblea, a la qual el Dr. Martí y Julià li contesta que a son degut temps la tindrà, doncs no s'acostuma en semblants actes el llegirla perque s'està imprimint.

En Serra y Moret fa algunes preguntes sobre l'actuació que després de l'Assamblea deurán seguir els individus pertanyents a la Unió, tota

vegada que aquesta abandona l'acció política. Se promou un vivíssim debat, en el que hi prenen part explicant cadascú el seu parer, els senyors Saló, Folguera y Durán, Ballester, Plá y Armengol y Delegat de Premiá de Mar, y l'acaba el Dr. Martí y Juliá ratificant un cop més y parlant per compte propi, qu'ell anirà seguint la tasca que fins avui ha portat a cap, o sigui de acció eminentment nacionalista.

Després d'algunes preguntes qu'en Joan Llorens fa sobre l'Associació Catalana de Beneficència ab motiu del empresonament d'un redactor d'*El Cor del Poble*, y que son degudament contestades pel delegat de la mateixa, se dona per acabat el Concili de Representants de la Unió Catalanista, per no haverhi més assumptes que tractar.

Teatres

S. d'A. D. C.—Estrena de la farsa en un proleg y dos actes de l'Antoni Muntanyola, *La Victoria dels 110*.

Aquesta farsa es ben bé una nota nova en la dramàtica catalana y diré una nota simpàtica que obtindrà la bona rebuda pública. El qu'es qu'aquesta d'ara, es molt literariament escrita, però li manca una mica de teatralitat y a estones esdevé fadigosa per l'espectador.

En Muntanyola ha composat una facecia grotesca, caricaturisant els seus personatges, de

aquella bella manera qu'ell sent la caricatura del dibuix, arribant a crear uns tipus perfectament encaixats, però, es una llàstima que la trama teatral sigui mansa, quan a la escena, y en aquest genre estrafalari encara mes, la trama es quelcóm imprescindible.

La farsa exigeix trucs de comediograf, agudeza d'observador, molta filosofia d'aquella que l'entèn tothom; devegades una frasse oportuna hi obté tota la simpatia; l'astucia enginyosa, la ingenuïtat angelical de les situacions; contraposicions estridentes de les febleses humanes, y burla burlant dir aquelles veritats, qu'en serio, doctrinariament, cursilejarien potser y bromejant tothom se les empassa; hi riuen, s'hi distreuen y l'autor triomfa y ab ell els comedians; aquestos per esser un art que no exigeix gran cosa limitada y permet esplaiar els atreviments que moltes vegades son llevors d'èxit.

Repeteix; la farsa està bellament escrita, algún tros en versos correctíssims, demostrant qu'es una tónica que l'autor hi podrà crear grans obres. Escursant una mica lo que no diu gran cosa, no s'hauria allargassat d'aquella manera que fadiga el públic, y això qu'els actors hi varen fer bona tasca; especialment l'Aymerich y En Capdevila, dels homes, y la Emilia Baró y la Plá d'elles, ho feren ben identificats del grotesc comés. En Bardem, s'ho prenía, a estones, massa en serio y els versos no gaire cuidats de dicció, enfarfagantlos... potser la llissó no era gaire apresada.

ANDREU MAURÍ.

Dissapte, dia 30 de Novembre, a les deu de la vetlla

EL NACIONALISME Y LA CIVILISACIÓ

CONFERENCIA per el

DOCTOR MARTÍ Y JULIÁ

al «Centre Nacionalista Republicà de Barcelona» (Pelay, 42, pral.)

GARBELLANT

A Barcelona s'ha prohibit una manifestació espontània. Y s'ha prohibit ab *empaitades a cops de sabre*—aixís ho diu *La Veu*.

En cambi a Madrid després del enterrament d'en Canalejas se n'organisa una de ben sarcàstica que feu el seu curs sense que cap policia s'hi interposés.

Y es que allí cridaven: Viva el rey... y 'ls seus.

Y aquí tot lo contrari.

Veusaquí una magnífica parrafada del discurs d'en Pere Corominas en el miting—que *El Progreso* titula separatista—del diumenge passat:

«Aquí ont l'opinió pública es decapitada pel poder moderador, els responsables, s'ha de dir clar, son tots, tots, en Moret, en Canalejas, en Maura y...» el cap que 'ls aguanta.

En el Congrés de Música Sagrada celebrat darrerament a Barcelona ab molta solemnitat, s'hi va proposar que la primera escola superior de música gregoriana se fundés a n'aquesta ciutat.

Contra l'esmentada proposició, vista ab gran simpatia pels congresistes catalans y els estrangers, s'hi pronuncià enèrgicament l'arquebisbe de Valencia senyor Guisasola dient que «donat l'ambient que fluctua per Espanya respecte de Catalunya no la creu admissible».

Realment té importància l'afirmació del senyor Guisasola. Ja coneixem de temps l'ambient d'Espanya contra Catalunya, els efectes del qual se manifesten en tot.

Lo llastimós es que alguns aparentin no vèurel enganyant al poble y defraudant les esperances de molts catalans que ab les claríssimes paraules del Dr. Guisasola poden acabar de veure la veritat d'allò tan repetit de *las regiones hermanas* y demés tòpics, qu'en la realitat no tenen cap valor.

En un estimat confrare trobem aquest edificant exemple de *desintegració* de la Patria.

L' oferim als *hidalgos integros* pera que tinguin un argument de forsa que justifiqui la *expansión de España en Marruecos* y ab

mes dalit decideixin emprendre la *reconquista del Perú*:

«1600.—Els dominis espanyols eren els següents:

Espanya, Portugal, Rosselló, Nàpols, Sicília, Cerdanya, Flandes, Franco Condado, Mèxic, Terceras, Perú, Brasil, Xile, Paraguay, Plata, Nova Granada, Guinea, Angola, Benguela, Goa, Mozambique, Calcuta, Ormuz, Camboya, Malaca, Malayar, Macao, Ceilán, Molucas, Filipinas, Antilles.

Ab tants y tan dilatats dominis, el Deute públic d'Espanya era de 100 milions de pessetes.

Any 1700.—Dominis espanyols:

Espanya, Nàpols, Sicília, Milán, América, Filipines, Antilles.

Deute públic espanyol, 150 milions.

Any 1800.—Dominis espanyols:

Espanya, Filipines, América, Antilles.

Deute d'Espanya, 1,500 milions.

Any 1896.—Dominis:

Espanya, Filipines, Antilles.

Deute públic, 8.000 milions.

Any 1900.—Dominis: Espanya.

Deute públic, 20.000 milions».

El nou governador es un galant subgecte. En ell hi son calcades totes les característiques del governador que encare no ha fet quartos. De des qu'arribat se juga per tot y de tot: funciona ja el célebre *trust* del carrer de Quintana; les maquinetes automàtiques han sorgit com per encant per tots els recons de la ciutat; la policia actúa com en els millors temps del catalanisme y l'obra espanyolitzant, se realisa a cops de sabre.

Això, això es un governador ben espanyol. Ab gaires com aquest aviat forem aont anèm.

Després del fracàs de la policia de Madrid, ha dit en Romanones que vol reorganitzarla, pero aquesta vegada de veritat.

Ja fora hora y sobretot que no 's descuidin d'ensenyarlos hi modos, que prou falta els hi fa.

Y si no, que ho diguin els vianants que 'l passat diumenge en les rambles foren maltractats de paraula y obra per aquests homes dels deu rals y mitj.

NOVES

L'excés d'original, produït per la extensa ressenya que publicuem del miting celebrat en pro de la Mancomunitat Catalana, ens obliga a deixar pera el número vinent la secció de «Música».

* * *

El «Grupo Esperanta Frateco» (Wad-Ras, núm. 208) anuncia pera el dia 30 de Novembre a les deu de la nit, la celebració d'un gran miting de propaganda pera solemnizar la obertura d'un curs d'Esperanto que comensará el dia 3 de Desembre, continuantse la classe tots els dimars y dijous, de dos quarts de nou a dos quarts de deu de la vetlla.

Les susdites classes, pera alumnes d'abdós sexes, anirán a càrrec de l'intel·ligent professor en Jaume Guillomía.

* * *

El Segón centenari de l'Onze de Setembre.—S'han publicat uns sobres de carta ab l'estatua d'En Rafel de Casanova y una llegenda patriòtica, pera comensar a popularisar la celebració del segón centenari de la total caiguda de les nostres Llibertats.

El suprem esforç que feu el nostre poble pera no caure baix el domini dels èxercits de Espanya y de Fransa en l'any 1714 y que resultá esteril allavors, hem de fer que sigui fructuós a la data del segón centenari que dintre dos anys commemorarém.

* * *

S'ens assegura que s'están fent els treballs preparatius pera fer apareixer proximament en la nostra Ciutat un portantveu en la premsa dels valencianistes aquí residents.

No cal dir quant celebrarém veure dita nova prompte un fet, sapiguent qu'els seus iniciadors, están identificats ab les aspiracions de descentralisació qu'ens fan a nosaltres moure en totes les manifestacions de la nostra vida.

* * *

Unió Catalana dels Drets del Home.

—S'está organitzant en aquesta ciutat una Associació Nacionalista de caràcter radical en tots els ordres.

En la primera reunió celebrada el 21 del corrent quedaren iuscrits 52 socis y 's doná

nom a l'entitat que portava interinament per títol el que encapsala aquestes ratlles.

Amics d'alguns dels fundadors, col·laboradors de RENAIXEMENT, desitjem que'l mes falaguer èxit premí llurs esforços en be de la causa de Catalunya y dels catalans si, com no duptem, la mes sana intranzigencia catalanista segella l'actuació de la nova colectivitat que naix ab forsa empena y entusiasme.

* * *

Dos nous periòdics defensors dels ideals de Catalunya han aparegut darrerament; un es fet pels bons nacionalistes de Santiago de Xile y se titula «Germanor» y l'altre es dels catalanistes de Caldas de Montbui que porta per títol «El Lleó de Caldas.»

Que la seva vida sigui próspera y de resultats profitosos per la llibertat de Catalunya.

* * *

Atenent al prec d'alguns alumnes de la classe de Llengua Catalana que dona a la nostra Universitat l'il·lustre filòleg En Pompeu Fabra, se cambien els dies de classe que eren dimars, dijous y dissabtes, pel dilluns, dimecres y divendres, d'avui en endavant. Seguirá comensantse a les sis de la tarda. Ab aquest cambi de dies no hi haurà incompatibilitat entre dita classe y la de literatura catalana.

Se remarca novament que poden assistir en qualitat d'oients, tots els que ho desitgin.

* * *

Biblioteca «V. A. C. F.»

Ha sortit el IX volúm de la Biblioteca «V. A. C. F.» El seu sumari es el següent:

«L'Amor Patri», per Joan Mallol; «La Fe», per Carme M.; «Al Mon», per Jacinto Verdaguer, Pbre.; «Setge de Barcelona 1714»; Himne per Joan Lladós.

* * *

En la nova que publicuem la darrera setmana de la festa que celebrá l'Esbart Folk-lore de Catalunya a l'A. A. R. de la Sagrera, sortí equivocadament el nom de la dansa qu'executá un petit infant, ab l'admiració de la nombrosa concurrència, havent de dir en lloc del ball de Sant Farriol, el de la coneguda dansa «L'Hereu Riera».

EFEMERIDES

Novembre 1659

TRACTAT DELS PIRENEUS

Catalunya havia sostingut una guerra pera salvar ses institucions del absolutisme unitari que 'ls feria y maltractava desde Madrid. Els concellers de Felip IV havien oblidat el pacte d'unió de les dues corones, o feien semblant d'haver perdut la memoria pera no interrompre la tradició de tirania que caracterisa a la rassa castellana-moresca.

Quan una nació se regeix prescindint del patriotisme, forsosament ha de caure en una decadència sens fi ni esperança de regeneració, y la política espanyola inaugurada després de la unió no's basà en altra cosa qu'en la imposició d'una poble sobre 'ls demés. Castella s'havia engrandit ab l'anexió de la Confederació Aragonesa, de les Amèriques y Portugal, y lo important pera Castella fou imposarse a tots aquets pobles desconeixent per complert els pactes ab els quals se feu la unió, y les necessitats y caràcter dels seus aliats als que considerà com sotmesos a son domini.

Se separà Portugal arrepenit de l'aliança establerta ab Castella y aquella separació fou el fruit de la política anti-patriòtica del poble dominador; la guerra de Catalunya fou també filla d'aquella mateixa política, y sa terminació ab la pau dels Pireneus es una taca que embruta les planes de la historia d'Espanya, com si per càstic de les ambicions mesquines de la política castellana, la unitat espanyola no pogués donar de sí més que jornades de vergonya y oprovi.

Després de tres mesos de tractes y conferencies entre el cardenal Mazarini, per part del rei Lluís XIV de Fransa, y don Lluís de Haro, per part del rei Felip IV, el mes de novembre de 1659 quedaven satisfetes les ambicions dels dos sobirans, esquarterant el cos de Catalunya ab les urpes llurs, y quedant la nostra patria soterrada baix la demarcació d'una fita que clavada al cor dels Pireneus, d'una banda sols deia: *Espanya*; y de l'altra *France*.

Per la política castellana fou gesta de goig la que commemorèm avui. El Rei de totes les Espanyes donà un abràs al Rei de Fransa en senyal de pau y amistat sobre 'l cadavre mutilat de la Nació Catalana que 's partiren els dos sobirans, lo mateix que dos llops afamats se haurien partit sa presa. Pera 'ls castellans fou gesta de goig mentres que pels Catalans ho fou

de dol y de vergonya. Allavors fou ocasió de que 'ls bons patricis esclamessen ab el poeta:

Ai Castella castellana

Si la terra Catalana

No l'hagués conegut mai.

Sense la unió portada a cap de bona fè per part dels pobles confederats de la banda de llevant de la península no s'hauria vist Catalunya esquarterada de primer per dos pobles complertament estranys alsant una barrera entre mitg. El bressol de nostra independència quedà de patrimoni de la Fransa per concessió d'un rei inepte y orgullós sense solta, a qui res li costà la reconquesta de nostra Patria, ni al poble ab que s'apoià pera cometre tal iniquitat.

Més tart aquest mateix poble que celebrà la festa de la mutilació de Catalunya, celebrà la festa de la destrucció de ses llibertats, y més endavant, se partia en quatre trossos la part peninsular de Catalunya a fi de que no'n quedés ni 'l nom geogràfic.

Aquest es el patriotisme de la rassa castellana-moresca, y d'aquesta llealtat se'n anomena *proverbial hidalguia*.

Nostre patriotisme no'ns permet esser castellans ni francesos: hauríem de negarnos a nosaltres mateixos. Tinguèm fe en el pervindre que'ns permeterà esser lo que forem: Catalans ans que tot y sobre tot. Quant? El día en que'l poble castellà celebrarà la gran festa de sa complerta ruina, ja que les festes que celebra la política castellana son totes per l'estil de la que celebrà ab motiu del tractat dels Pireneus.

Articles del doctor Martí y Julià

En la nostra Administració y en la Redacció nostra continua oberta la subscripció pera la edició, en un elegant volúm, dels articles que sobre doctrina catalanista ha publicat aquest infadigable apostol del nacionalisme.

La obra constarà de 250 planes, de 16x22 cm. en paper satinat y esmerada impressió de a que cuidarán els tallers tipogràfics de «L'Avenç».

Al suscriure's deurà abonarse dugues pessetes, rebent en cambi un *tiket* representatiu del volum. La data en que podrà recullir-se el llibre contra entrega d'aquest *tiket* s'avisarà oportunament.